

**VÕSU KOOLI
LASTEAIA
ÕPPEKAVA**

VÕSU KOOLI LASTEAIIA ÕPPEKAVA.

I ÜLDOSA

1.1 Võsu Kooli lasteaiarühmade liik ja eripära

Võsu Kooli lasteaiarühmad on koolieast noorematele lastele hoiu ja koolieelse hariduse omandamist võimaldavad üksused, mis kuuluvad Võsu Kooli (lasteaed-põhikooli) koosseisu.

Lasteaias arendatakse mõtestatud õppe- ja kasvatustegevust, kus lapsed naudivad koosolemist, mängimist ja tunnevad rõõmu igapäevategemistest.

Lasteaiarühmad on liitühmad lastele vanuses 1,6 -7 eluaastat.

Võsupere lasteaiarühm asub Võsupere külakeskuses alates 01.septembrist 2011.

Võsupere rühm on liitühm 1,6-7 eluaastani ja lasteaiakohti on 20.

Võsu lasteaiarühm asub Võsu koolimaja uues osas

Vihula lasteaiarühm asub

1.2 Õppekava üldsätted

Käesoleva õppekava alusel toimub õppe-ja kasvatustöö Võsu Kooli lasteaiarühmades

Õppekava aluseks on koolieelse laseasutuse riiklik õppekava. Õppekava ülesandeks on süstematiseerida õppekasvatustöö sisu, määratleda lähemad ja kaugemad eesmärgid ning nende realiseerimise viisid. Õppekava moodustab ühtse terviku, mille lõppeesmärk on laste koolivalmidus, mis sisaldab endas vaimset, füüsilist ja sotsiaalset küpsust.

Lähtuvalt koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast on lasteaiia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös

II ÕPPE –JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

1.Õppe –ja kasvatustegevuse eesmärgid.

Lasteaiia õppe-kasvatustegevuse eesmärgid on:

- * Luua lapsele turvaline keskkond, tagada turvatunne ja eduelamus;
- *Lapsel arenevad läbi mängu elus toimetuleku oskused: iseseisvus, eneseusaldus, koostöövõimekus, kohusetundlikkus, probleemide lahendamise oskus ja loovus;
- *Laps on aktiivne õppija ning oskab teha valikuid;
- *Lapse suunamisel ja arendamisel väärtustatakse eesti kultuuri traditsioone ning arvestatakse teiste rahvaste kultuuri eripära;
- *Toetada ja abistada vanemaid õppe ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel neid nõustada;
- *Laps hoolib kaaslastest ja ümbritsevast keskkonnast.

2.Õppe-ja kasvatustegevuse põhimõtted:

-toimetulekuoskuste arendamine: iseseisvus, koostöövõime, kohusetunne, loovus, individuaalsus ja lapse arengupotentsiaali arvestamine;

-järjepidev ja eesmärgistatud teadmiste , oskuste, harjumuste kujundamine mis toimub integreeritud tegevustes , mängus ja igapäevatoimingutes;

- lasteaed koos lapsevanemaga on lapse väärtuste kujundaja, lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loojad;

-lapse isiksuse ja loovuse toetamine;

- kodu ja lasteasutus koostöös loob lapsele igakülgse turvatunde ning eduelamuse;

- lapse arengut soodustava keskkonna loomine ja liikumisvajaduse rahuldamine;

-eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ja teiste kultuuride eripära arvestamine.

3.Õpikäsitus

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nende vahelistes seostes.

Laps õpib vaatlemise, matkimise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

Õppe-ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse:

-laste eripära: võimeid, vanust, sugu, tervislikku seisundit, keelelist ja kultuurilist tausta jms.

-õppe ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega.

-õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

-omavahel lõimitakse õppe ja kasvatustegevusi, valdkondi ja teemasid.

-õppesisu valikul lähtutakse põhimõttest –lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale

-lasteaja õpetajad loovad koostöös lastevanematega lapse arengut toetava turvalise kasvukeskkonna.

-füüsiline keskkond pakub võimalusi iseseisvaks loovaks tegevuseks, mänguks ja on lapse arengut soodustav. Selle kujundamisel arvestatakse lapse vanust, huvi ja sugu.

Rühmaruumi paigutus võimaldab lastele üksi, gruppides ja ühist tegutsemist. Mängud –ja õppevahendid on lastele kättesaadavad ja vastavalt vanusele ka eakohased.

Aegajalt mänguasju vahetatakse, vastavalt vajadusele.

-Vaimne keskkond toetab kõigi osapoolte koostööd ja laste arengut ning tervist.

-Laps on õppe –ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Õppe –ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

-kavandada oma tegevust, teha valikuid;

-seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;

-kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;

-arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;

-hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;

-tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega

III ÕPPE –JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS.

1.Õppeaasta

Lasteaed korraldab õppe –ja kasvatusprotsessi õppeaastati. Õppeaasta algab kalendriaasta

1.septembril ja kestab järgneva kalendriaasta 31.augustini. Aktiivne õppeperiood kestab kalendriaasta 15. septembrist järgneva kalendriaasta 31. maini.

01.septembrist kuni 15. septembrini on lastel kohanemisperiood ning keskkonnaga harjumine.

Suvekuudel (01. juuni-31. august) toimub õppe –ja kasvatustegevuse valdkondade sisu kinnistamine, kus rõhuasetus on mängulistel tegevustel õues.

Õppeaasta jaotub nädalateks. Nädala plaane õppetegevuse kohta koostatakse aktiivsel õppeperioodil (s.o 01.sept-31.mai).

2.Päevakava

Õppe –ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabad -ja planeeritud tegevused.

Päevakava koostamisel peetakse silmas laste arengu vajadusi, laste vanuseid.

Lapsed viibivad õues sõltuvalt ilmastikust 1 -2 korda päevas.

3.Õppe ja kasvatustegevuse korraldus rühmas.

Õppeaasta õppe –ja kasvatustegevuse analüüsi ja lasteaia õppekava põhjal koostatakse igaks õppeaastaks rühma õppeaasta tegevuskava.

Rühma tegevuskava koostamisel selgitatakse õppeaasta alguseks välja rühmas olevate laste vanused, individuaalsus ja laste arengulised iseärasused. Samuti arvestatakse tegevuskava koostamisel lasteaia õppekava, lasteasutuse õppe –ja kasvatustegevuse aasta eesmärgid ning lastevanemate soove.

Rühma õppeaasta tegevuskavas on järgmised osad:

- 1.rühma õppeaasta eesmärgid
- 2.rühma lühitutvustus, personal
3. rühma eripära
- 4.erivajadustega laste arengu toetamine, individuaalne töö;
5. koostöö lastevanematega,
- 6.ürituste plaan.
7. õppe-kasvatustegevuste kava.

Igaks nädalaks koostatakse nädala kava. Seal tuuakse välja eesmärgid, temaatika, õppesisu ja tegevused. Rühma õppe-ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik arvestades laste ettepanekute ja soovidega ning võimaldab õpetajal teha vajadusel muudatusi.

Nädala kokkuvõtte koostatakse lastega vesteldes, lähtuvalt nädala eesmärkidest, tuuakse välja õpitu ja omandatu..

4. Õppe –ja kasvatuseprotsessi kirjeldamine.

- Õppe -ja kasvatuseprotsessis seatakse lapse eeldatavad arengu ja õppimise eesmärgid valdkondade kaupa.

-Õppe -ja kasvatuseprotsessi teostamise viisi kirjeldatakse tegevusliikide kaudu.

-Õppe -ja kasvatuseprotsessi arvestuslikuks ühikuks on tegevus. Tegevusena mõistetakse eesmärgipäraselt korraldatud ja omavahel seostatud õppe –ja kasvatustegevuste tervikut.

-Õppetegevuse integreerimisel tuginetakse õppekava valdkonna „Mina ja keskkond“ kirjelduses esitatud üldteemadele.

- Üldteemade põhjal kavandavad rühmaõpetajad koostöös muusika –ja liikumisõpetajaga õppe –ja kasvatustegevusi siduvad nädalateemad.

-Nädala teemadega seotakse ja neist lähtuvalt valitakse kõigi teiste valdkondade sisu, mida samal perioodil õppe-ja kasvatustegevustes käsitletakse.

- Nädala teemast juhinduv õppe –ja kasvatustegevus liigendatakse päeva jooksul toimuvateks mängulisteks tegevusteks, millest igaühes seostatakse ühe või enama valdkonna õpetuse sisu.

Nädalas toimuvad tegevused hõlmavad nii seni õpitu kinnistamist kui uue õppimist.

IV ÜLDOSKUSED JA LAPSE ARENGU EELDAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIVIIMISEL VANUSETI.

1. Üldoskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe –ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisu lõimides .

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma :

- mänguoskused
- sotsiaalsed oskused
- tunnetus ja õpioskused
- enesekohased oskused

2.Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid.

Mänguoskus on üldoskuste ning õppe –ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

2.1 Lapse eeldatavad arengu tulemused

Õppe ja- kasvatustegevuse tulemusel 2-4 aastane laps

- oskab tegutseda rollile vastavalt;
- oskab valida sobivaid mänguvahendeid;
- on kujunenud huvi erinevate mänguteemade vastu;
- oskab rääkida eri rolle mängides erineva intonatsiooni ja ilmekusega ;
- suudab kuulata täiskasvanu emotsionaalselt esitatud lühikesi lugusid (lavastusmäng), jätab meelde üksikuid kergemaid lauseid ja imiteerib kuulnud loo tegelaste häälotsusi;
- oskab mängida lihtsamaid ehitusmänge väikestes gruppides, jagab omavahel mänguasju;
- saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses, püüab täita kodukorra reegleid.

Õppe ja- kasvatustegevuse tulemusel 4 -5aastane laps

- oskab enne mängu kokku leppida mängu teemas ja vajaminevates vahendites;
- oskab kuulnud jutu põhjal mängida lavastusmänge, annab edasi tegelasele iseloomulikke häälotsusi, käitumist ja tegevuse sisu;
- on iseseisvam mängu süžeed luues;
- oskab olukordi ja isikuid välja mõelda;
- oskab täita kokkulepitud mängureegleid;
- oskab teha eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab.

Õppe –ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6a

- oskab kombineerida oma mängudes erinevatest allikatest saadud teadmisi (õppekäigud, vaatlused, kirjandus jms);
- oskab mängus probleeme lahendada;
- oskab mängida võistlusmänge, tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust;
- oskab mängida koos teiste lastega ühismänge, mis nõuavad rühmas otsustamist, endale rollide võtmist, ausat mängu;
- oskab välja mõelda ja etendada mõnda lugu;
- oskab teist last mängus kiita, toetada ja aidata;
- oskab kasutada erinevate mängude vahendeid uue mängu loomiseks.

Õppe –ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- tunneb mängust rõõmu ja on suuteline mängule keskendumisele;
- rakendab oma mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
- täidab mängudes erinevaid rolle;
- järgib mängureegleid ja oskab tuttavate mängude reegleid teistele lastele selgitada;

- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- tunneb rõõmu võidust ja talub kaotust võistlusmängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

3.SOTSIAALSED OSKUSED

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavadid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

3.1 Lapse eeldavad arengutulemused

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- püüab vahel teisi abistada ja lohutada, lapsel on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;
- osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale;
- arvestab reegleid mängudes ja tegevustes;
- saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 4-5 aastane laps:

- mõistab teiste inimeste tundeid ja soove;
- naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust;
- aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi, jälgib reeglite täitmist teiste poolt;
- kõne areng võimaldab arusaamatusi verbaalselt lahendada ;
- oskab avalikus kohas käituda ning teab mida tohib, mida mitte.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
- järgib sotsiaalset rutiini;
- kujunevad esimesed sõprussuhted;
- oskab vestluses oma järjekorda oodata;
- oskab nimetada ja järgib püsivalt rühmareegleid.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- mõistab teiste inimeste tundeid ning oskab arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- tahab ja julgeb suhelda , huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- osaleb rühmareeglite kujundamisel;
- oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- loob sõprussuhteid;
- teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.

4. TUNNETUS -JA ÕPIOSKUSED

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse-taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

4.1 Lapse eeldavad arengutulemused

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 3-4 aastane laps:

- oskab osaliselt oma tegevusi kavandada ja organiseerida ning tegutseda iseseisvalt otsese juhendamiseteta;
- osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega;
- oskab liigitada lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi;
- suudab keskenduda tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotada oma tähelepanu;
- kõne areng võimaldab uusi teadmisi saada, uurida ja esitada küsimusi;
- omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 4-5 aastane laps:

- korrigeerib oma käitumist täiskasvanu abiga, väljendab oma emotsioone sobival;
- tegutseb lühikest aega iseseisvalt;
- oskab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid;
- konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboliteid, kujutlusi kui reaalseid objekte;
- oskab rääkida olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerida;
- suudab keskenduda huvipakkuvale tegevusele kuni kakskümmend minutit;
- oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 5 -6aastane laps:

- plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada;
- osaleb erinevat liiki mängudes ja loovtegevustes;
- saab aru esemete omavahelistest suhetest ja omadustest, ajalisest ja ruumilisest järjestusest;
- oskab kasutada oma teadmisi nii sarnastes kui ka uudsetes olukordades;
- suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 min.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- mõtleb nii kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- tegutseb sihivõrre ja on suuteline keskenduma pool tundi;
- kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja toiminguid, viib alustatud tegevuse lõpuni;
- tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhise järgi.

6.ENESEKOHASED OSKUSED

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

6.1 Lapse eeldatavad arengutulemused

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 2- 4aastane laps:

- saab aru valetamisest, kui taunitavast käitumisest;
- väärtustab oma saavutusi, kuid vajab täiskasvanu juhendamist ja tunnustust;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja on kujunenud tualetiharjumused;
- väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmist ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;
- seab endale mõningaid eesmärged ja täidab neid;
- tahab olla iseseisev.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 4-5- aastane laps:

- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ja orienteerub oma suutlikkuses;
- oskab väljendada oma emotsioone ja räägib nendest;
- suudab osaliselt vastutada oma tegevuse eest;
- on tundlik teiste hinnangute suhtes.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 5 -6aastane laps:

- oskab leida lahendusi probleemidele;
- oskab panna ennast iseseisvalt riidesse;
- oskab kasutada õigesti söögiriistu;
- suudab osaliselt vastutada oma tegevuse eest, -oskab püstitada eesmärged ja neid ellu viia;
- oskab püstitada eesmärged ja neid ellu viia;
- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida;
- on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.

Õppe –kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- suudab oma emotsioone sobival viisil väljendada;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;

- tegutseb iseseisvalt, algatab mänge ja tegevusi;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete;
- kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

V VALDKONDADE ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE ESMÄRGID, SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI

Õppe –ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja –tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetlikust põhimõttest. Õppe –ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika ja kunstitegevused.

Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid , sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldavad tulemused esitatakse kuues valdkonnas:

- ☐ mina ja keskkond
- ☐ keel ja kõne
- ☐ matemaatika
- ☐ kunst
- ☐ muusika
- ☐ liikumine

Valdkond MINA JA KESKKOND

Õppe ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest inimsuhetes ja elukeskkonnas;
- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- kujundab aktiivse eluhoiaku, arusaamise oma õigustest ja kohustustest pereliikmena, ühiskonnaliikmena;
- väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka eri rahvuste kultuuritraditsioone;
- tajub elusorganismide ja keskkonna vahelisi suhteid ja seoseid ning tunnetab ennast osana loodusest;
- kujundab säästliku suhtumise loodusesse ning oskab hinnata inimtegevuse mõju ümbritsevale keskkonnale;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

ÜLDTEEMAD: 2 A- 3 AASTASED LAPSED:

1.TERVIKLIK MINA;

Enesetutvustus: küsimisele oskab vastata oma ees- ja perekonnanime.

Laps oskab nimetada kas ta on poiss või tüdruk.

Ütleb vanuseks eluaastad arvuna võib näidata seda sõrmedel.

Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.

2.SOTSIAALSETE ROLLIDE TAJUMINE:

Mina ja lasteaed:

Osutab oma lasteaiale , mängukaaslastele ja õpetajatele.

Osutab ja kirjeldab, kus on rühmaruum, magamistuba, mängutuba, pesemisruum- WC.

Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.

Lasteaias töötavad õpetaja ja õpetaja abi ja nimetab nimepidi töötajaid.

Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib inimesi, autojuht juhib autot, õpetaja õpetab lapsi,

Tööd ja ametid :

Erinevad elukutsed lasteaias õpetaja ja õpetaja abi, koristaja, kokk, majahoidja.

Matkib lihtsaid töövõtteid, teeb nukkudele süüa, toidab nukke, katab lauda nukkudele, paneb nukud riidesse, paneb magama, koristab tuba, peseb nuku riideid, triigib.

Töökasvatus:

Paneb täiskasvanu juhendamisel asjad õigele kohale, teostab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid (põranda pühkimine, tolmu pühkimine, lillede kastmine, laua katmine).

Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha, paneb võetud asjad tagasi oma kohale

Võtab iseseisvalt jalanõud jalast, kindad käest, mütsi ja salli ära.

Paneb iseseisvalt oma riided ja jalanõud ettenähtud kohta, selgitab, et märjad riided tuleb kuivama panna.

3.KOMBED JA TRADITSIOONID:

Kodu , perekonna ja kodukoha väärtusamine:

Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja lemmikloomi.

Teab oma pereliikmeid, loetleb oma õdede ja vendade nimed .

Oskab nimetada oma vanemate eesnimed..

Oskab nimetada pereliikmete koduseid töid.

Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi: lasteaed, raamatukogu, kauplus, Palmse mõis.

Rahvuskultuuri tundmine.

Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (on osalenud mardi- ja kadripäeval , jõulupeol ja vastlapäeval, jaanipäeval).

Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel on ta ise osalenud.

Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu, nimetab riigi nime, kus ta elab.

Leiab erinevate värvuste seast Eesti lipu värvid.

4.TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine:

Hügieen: peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu, pesemisega seotud mõisted -puhtad, määrdunud. Pesemisvahendid seep, vesi, käterätik.

Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema.

Hammaste tervis: hammaste eest hoolitsemine; hambapasta, hambahari, vesi. Õpib harjama täiskasvanu abiga oma hambaid . Hambaarstil käimine.

Karastamine: värske õhk, õues viibimine igal aastaajal, talvel kelgutamine, lumega mängimine, liikumine, liikumismängud.

Tervislik toitumine. Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.

Nimetab mida tuleks süüa iga päev, nimetab puu, aed-ja juurvilju.

Kirjeldab toidu maitset (magus, soolane, hapu jne)

Laps teab, et söögilauas tuleb istuda rahulikult ja sööb puhtalt.

Inimkeha tundmine: nimetab erinevaid kehaosi, osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, suule, silmadele, kõrvadele.

Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused. Teab millal laps on rõõmus ja millal on ta kurb, haiget saades nutab, emast-isast eemalolek kurvastab. Mängides ja lõbusaid mängu mängides rõõmustab – naerab,

5.TURVALISUS:

Liiklusohutusnõuete tundmine: osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.

Osutab küsimisel autoteele, kõnniteele- teele, kus inimesed käivad.

Oskab öelda, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult ja selleks ettenähtud kohtades, linnas ülekäigurajal ja valgusfoori jälgides.

Teab helkuri kandmise vajalikkust.

Turvalisusenõuete tundmine: osutab küsimisel teravatele esemetele mis võivad haiget teha ja mis on lapse jaoks ohtlikud, nimetab neid (saag, nuga, käärid nõel, tikud)

Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad lapse jaoks ohtlikud olla: nt trepid, rõdud, lahtised aknad, veekogud, tuli, kuum toit, terariistad, ravimid, võõrad loomad.

Teab, et võõrastega ei tohi kaasa minna.

Reeglite tundmine: täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid; tervitamine, tänan, palun, lauakombed, vaikse häälega rääkimine, jooksmine selleks ettenähtud kohas.

Järgib kokkulepituid rühmareegleid ja selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.

6.ÜLDINIIMLIKUD VÄÄRTUSED.

Viisakusreeglite järgimine:

Täiskasvanu meeldetuletamisel tervitab, jätab ära minnes hüvasti –lehvitab, palub ja tänab.

Mõistab ja saab aru endale suunatud keeldude tähendusest, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobub tegevuse algatamisest).

Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid ja õpib lauakombeid.

Sõpruse väärtustamine:

Oskab nimetada, kes on sõber, mängukaaslane ja teab sõbra ja mängukaaslase nime.

Selgitab, kes on sõber.

Loob lühiajalisi sõprussuhteid.

Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud sõpra või mängukaaslast. Põhjendab, miks peab sõpra hoidma, miks ei tohi haiget teha.

Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste põhjal „hea“, „halb“ tähendust.

7. TAIME – JA LOOMARIIK.

Kodukoha loodus :

Oskab nimetada metsa, muru, lille, puud ja seeni, marju.

Leiab loodusest ja pildilt puu, lille, seene.

Eristab okaspuud lehtpuudest.

Nimetab tuttavaid aed-ja puuvilju (porgand, kartul, tomat, kurk, õun, pirn,)

Kirjeldab, mida tuttavatest puu ja köögiviljadest teha saab.

Tunneb pildilt ja loodusest ära seene, vaatleb seene välimust (seene jalg ja kübar).

Mittesöödavad -kärbseseen ja söödavad seened – kukeseen, kukeseen, kukeseen, kukeseen,

Kevadlilled: sinililled ja lumikellukesed, kasvukeskkond, lille maapealsed osad (vars, leht, õis).

Sügislilled: saialill, aster

Kodu ja metsloomad:

Kass, koer, küülik. Teab, kus elavad, oskab nimetada kehaosi.

Metsloomadest: jänes, orav, siil, karu, hunt.

Leiab mänguajade seast ja pildilt jänese, karu

Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele.

Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale, konnale.

Linnud, putukad, kahepaiksed, kalad. (sipelgas, sääsk, mesilane, liblikas)

Paigalinnud : tihane, leevike, rahn

Rändlinnud : toonekurg, kuldnokk

Kodulinnud: kukk, kana, hani, part, tibud

ELUKESKKOND:

Valguse, soojuse, vee ja õhu tähtsus.

Osutab küsimisel veele ja lumele. Nimetab neid.

Osutab küsimisel soojale ja külmale (vesi)

Maavarad: Osutab küsimisel liivale, kivile ja mullale, leiab neid lähiümbrusest ja oskab neid mängus kasutada.

INIMENE JA LOODUS:

Muutumine looduses, :

Osutab küsimisel päikesele, pilvedele

Ilmastikunähtused: vihm, päike, lumi, tuul. Seoste tunnetamine; päike paistab – ilm on soojem, pilves –vihma sajab , lund, rahe sajab.

Aastaegade vaheldumine, selle mõju looma ja taimeriigis. Öö ja päeva rütmi tajumine.

Tööd looduses ja loodushoid: praht prügikasti, koristustööd maja ümbruses.

Põllutööriistad: traktor, kombain, auto kasutusala.

Aiatöövahendid; :rehad, labidad, kastekannud, kasutusala.

Eriotstarbelised masinad; tuletõrjeauto, kiirabi, politseiauto, nende kasutusala .

Kodutehnika; meie tööd kergendavad vahendid kodus:

mikser, tolmuimeja, pesumasin, nõudepesumasin.

LAPSE ARENGU EELDAVAD TULEMUSED: 4a-5a-6a -7a.

TERVIKLIK MINA.

Enesetutvustus:

Ütleb küsimisel oma eesnime.

Ütleb küsimisel oma vanemate nimed.

Oskab öelda oma ees ja perekonna nime.

Oskab öelda, mis aastaajal tal on sünnipäev, oskab nimetada oma sünnipäevakuud ja päeva.

Oskab end tutvustada öeldes kas ta on poiss või tüdruk.

Teab oma kohustusi ja õigusi.

Kirjeldab enda omadusi ja huve.

PEREKOND JA SUGULASED

Enesetutvustus: mina perekonnas, kodu ja vanemad, teab, kes on perekonnaliikmed ja lähisugulased, oskab nimetada oma vanavanemaid ja teab nende eesnimed

Pereliikmete kodused tööd ja ülesanded.

Vanemate töökohad ja elukutsed, puhkamisvõimalused perega erinevatel aastaegadel, reisimine, sportimine,

Mõistab, et pered võivad olla erinevad.

KODU JA KODUKOHT:

Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja.

Ütleb küsimisel oma kodukoha nime, teab oma kodust aadressi ja kontakttelefoni numbrit.

Kirjeldab pereliikmete koduseid toiminguid ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine, vaatamisväärsused (Palmse mõis koos teiste hoonetega, park veekogudega, kloostrikivid. Parkhotell, kauplus, raamatukogu, Lahemaa kohvikann). Tööstushooned, metalli ja mehhaanikakoda.

Maakond, vald, küla nimetused.

LASTE AED –KOOL

Nimetab oma lasteaia nime, teab lasteaia asukohta, oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu lasteaias.

Oskab kirjeldada enda eakaaslaste ja täiskasvanute tegevusi lasteaias.

Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.

Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühma reegleid ja traditsioone.

Teab oma, võõra ja ühise tähendust.

Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi.

KOMBED JA TRADITSIOONID

Tähtpäevad, pühad ja kombed:

Tähtpäevade tähistamine perekonnas, lasteaias. Lapse sünnipäeva tähistamine kodus ja lasteaias

Rahvuskultuuri tundmine: nimetab riigi nime, kus ta elab. Teab ja nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, milles ta on osalenud: nt mardi- ja kadripäev, jõulud, vastlapäev, kevadpühad, Eesti Vabariigi aastapäev jms.

Eesti rahvussümboolika (lipp, vapp, lind, lill, hümn)

Teab ja nimetab Eesti Vabariigi presidenti, oskab nimetada Eesti tähtsamaid linnu.

Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud (nt kama, hapukapsad, verivorst, sült, hernesupp, vahukoorekuklid)

Tuntumad rahvakalendri tähtpäevad: 1.september -tarkusepäev, mardi-kadripäev, jõulud, vastlapäev, lihavõtted, kevadpüha jne. Nende tähtpäevadega seotud tegevused, kombed, traditsioonid.

SOTSIAALSETE ROLLIDE TAJUMINE:

Ametid, elukutsed ja tööd

Lasteaias töötavad õpetajad, õpetaja abi, koristaja ja teab nende tööülesandeid.

Loetleb enimtuntud ameteid, kokk- toiduvalmistaja, õpetaja-koolis õpetab lapsi, politseinik korraldaja, tuletõrjuja -päästja, arst -ravib inimesi, müüja teenindaja.

Selgitab tööl käimise vajadust.

Raha otstarve, miks on raha vajalik ja mille eest seda saadakse.

Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid: masinad, kraanad, arvutid, kassaaparaadid jne. Päästetehnika.

Tööd põllumajanduses -vilja, kartulikasvatus jms. Kevad- külvatakse vili põllule, pannakse kartuleid jms, sügis -saagikoristusaeg. Leiva teekond põllult kauplusesse. Vili,-veski- jahu-pagaritöökoda.

Ametid: autojuht, kombainer, kuivatitöölise, mölder, pagar, müüja.

Leib - paljude inimeste suure ja raske töö tulemus.

Töökasvatamine: eneseteenindamine riietumisel, riiete ärapanek, märgade riiete kuivama panek kasvataja abiga. Korrastab oma isiklike esemete hoiukoha.

Põhjustab mänguasjade ja oma töökoha korrastamise vajalikkust. Toalilled kastmine.

Viib ette võetud tööd lõpule.

Valmistub koos täiskasvanuga kunstitegevusteks –toob vee, pärast tegevust korrastab oma koha, peseb pintslid, paneb vahendid oma kohale.

ÜLDINIIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID:

Viisakusreeglite järgimine

Järgib iseseisvalt lauakombeid ja täidab neid.

Oskab põhjustada viisakusreeglite järgimise vajadust: tervitamine, tänamine, palumine. Viisakas käitumine ühistranspordis, kinos, teatris jms.

Sõprus ja abivalmidus

Sõpruse väärtustamine: nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi, abistab endast nõrgemait ja nooremaid.

Oskab põhjustada, miks on hea omada sõpra / sõpru, loob ise püsivaid sõprussuhteid.

Kirjeldab tundeid, mis tekkivad tülitsehes ja leppides.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

Salliv suhtumine erinevustesse: selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige ja, mis on vale, oskab igapäevases kõnes kasutada õigesti mõisteid hea, halb, õige, vale.

Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid: tusane, vihane, rõõmus, kurb.

Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda .

Suhtub erinevustesse positiivselt.

Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine-valge kepp, vaegkuulmine-kuuldeaparaat).

Oskab nimetada küsimisel, mis keelt räägivad muukeelsed lapsed rühmas.

Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse suhtuda sõbralikult (kaasab oma mängudesse, jagab mänguasju, pakub abi, maiustusi jms).

Teab, miks on vaja prille, ratastoole, kaldteid, mis otstarve neil on.

TERVISLIK ELUVIIS:

Tervise teadvustamine ja väärtustamine. Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toit, piisav kehaline liikumine, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju ja meeldivad suhted).

Selgitab, mida tähendab olla terve ja kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada inimese tervist.

Selgitab, et suitsetamine sh. passiivne suitsetamine ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist.

Tervislik toitumine : nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Nimetab toiduainete rühmi (piimatooted, aed- ja puuviljad, teraviljatooted, liha, kala, munad) Oskab nimetada kust tulevad igapäevased toiduained - kohupiim, juust, piimatooted, vorstid singid, leib, sai, pudruhelbed, tangud.

Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand kartuli, riisi või makaronidega ja veerand liha või kalaga).

Karastamine; õues viibimine, õuemängud igal aastaajal, riietumine vastavalt aastaajale ja ilmale, sportimine, liikumine jms.

HÜGIEEN:

Käte pesu enne sööki, peale wc kasutamist, õuest tulles seebi kasutamine, isiklikud hügieenitarbed: kamm, hambahari, hambapasta, käterätik.

Hammaste tervis: hammaste pesemine; hooldus peale sööki, õhtune hambapesu, hambaarsti regulaarne külastamine.

Inimkeha tundmine: meelelendid, silmad, kõrvad, nina, suu, keel, siseorganid, aju, süda, kopsud, vereringe, seedeorganid.

Oskab põhjendada, millised on südame, aju ja kopsude kõige olulisemad ülesanded.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused: nimetab oma emotsioone, märkab ja mõistab enda ja teiste emotsioone (hirm, kurbus, viha, üllatus, rõõm) suudab lühiajaliselt kuulata kaaslast, oskab arvestada eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega.

Oskab toime tulla tugevate emotsioonidega, kirjeldab oma positiivseid omadusi. Lahendab konflikte sõnaliselt.

Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla isegi eluohtlikud (tubakas, narkootikum, alkohol, vägivald, väärkohtlemine)

TURVALISUS:

Liiklusohutusnõuete tundmine.

Põhjendab helkuri kandmise vajadust.

Ülekäigurajad, sõidu -ja kõnniteed, liiklemine maal vasakul teepoolel.

Turvavarustuse kasutamine: kiiver, põlve ja randmekaitsmed jalgratta, -tõukeratta ja rulluisukudega sõitmisel, helkuri kasutamine pimedal ajal.

Autosõidul turvavöö kinnitamine.

Jalutusretkedel liikluse jälgimine ja helkurvesti kandmine.

Reeglite tundmine:

Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus. Järgib kokkulepituid ja üldtuntud reegleid.

Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.

Mõtleb koos õpetajaga välja ühised reeglid ja täidab neid.

Turvalisuse nõuete tundmine: selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole ja teab, et võõrastega kaasa ei minda. Õpib terariistu ohutult kasutama, kääridega lõikama, nuga ja kahvlit õigesti söögilauas kasutama. Selgitab, kuidas tegutseda, kui on eksinud linnas, maal, metsas või rannas.

Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdud, kuum toit, lahtised aknad, ravimid, tuli, terariistad)

Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukorras, oskab abi kutsuda ja helistades numbrile 112

TAIME JA LOOMARIIK:

1.Kodukoha taimed marjad, seemed jne.

Kirjeldab, mida saab tuttavatest köögi ja puuviljadest valmistada.

Aed ja – köögiviljad: kurk, tomat, kartul, porgand, peet, kaalikas, sibul. Aedviljade toiduks kasutamise viisid.

Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel – värvuvad ja langevad

Lehtpuud. Kask, vaher, pihlakas, tamm. Tüvi, oksad, pungad, lehed ja viljad.

Okaspuud. Kuusk, mänd. Tüvi, oksad, okkad ja käbid.

Viljapuud: õuna, pirni, ploomi, kirsi ja kreegipuud, nende kasvukoht -kodu-aed, aiand.

Nimetab seene osadena kübara ja jala.

Seente tundmine: söögi ja mürgised seemed, (pilvikud, kukeseened, puravikud, kärbseseened.

Kasvuviis, korjamisviis ja kasutamine.

Aed ja metsalilled: sinilill, ülane, nurmenukk, võilill, piibelet, maikelluke ja aialilled: lumikelluke, märtsikelluke, tulp, nartsiss, pojeng .

Sügislilled: aster, saialill,

Kodukoha loomad, linnud, putukad: kodu ja metsloomad. Põhja -ja lõunamaaloomad. Elutingimuste erinevus; lõuna- ja põhjamaaloomade elupaik meil loomaaias, nende eest hoolitsevad inimesed ehk loomaia töötajad.

Metsloomad: karu, hunt, rebane, ilves- on kiskjad. Jänes, orav ja nende erinevad eluviisid.

Rändlinnud : kured, pardid, kuldnokad, pääsukesed.

Paigalinnud: tihased, puukoristajad, rähnid, leevikesed, varesed.

Kodulinnud: kukk, kana, hani, part, kalkun.

Putukad: Liblikas, sipelgas, kärbes, mesilane, herilane, sääsk, lepatriinu, tigu

Kahepaiksed: konnad. Konna kasulikkus looduses.

ELUKESKKOND:

Valguse, soojuse, vee ja õhu tähtsus loomade, inimeste, taimede kasvamiseks.

Erinevad veekogud: oja, jõgi, järv, meri.

Elukooslused- mets, soo, raba, niit.

Maavarad: liiv, kivid, muld, turvas, paekivi -leiab lähiümbrusest, mis otstarve neil on.

INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses; oskab nimetada 2-3 looma, kes jäävad talveunne, nimetab aastaaegu.

Aastaegade vaheldumine, nende olulised tunnused, erinevaid loodusnähtused : äike- välk, mürin.

Pilves-pilvitu, vikerkaar, rahe, lumi, vihm, tuul, öökülmad, udu.

Eristada vee, jää ja lume omadusi .

Töö looduses ja loodushoid: lindude ja loomade eest hoolitsemine talvel, lindudele toidu panemine, kevadel pesakasti valmistamine.

Kirjeldab kuidas jõuab prügi prügimäele, põhjendab , miks prügi tuleb sorteerida.

Metsa ja pargi aluste koristamine, prügi prügikasti panemine, selgitab inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjusid looduses.

Tehismaailm: kodumasinad, köögitehnika, arvutid, telefonid. Nende kasutamine igapäevaelus.

Tööriistad: elektrilised, elektroonilised ja mehhaanilised tööriistad ja nende kasutamine erinevatel elualadel. Ehitusel, remontimisel.

Talutehnika, põllutööriistad, aiatööriistad ja nende kasutamiskiisid ja alad.

Päästetehnikus: abinumber 112, tuletõrjeauto, tulekustutid jm vahendid.

Eriotstarbelised masinad ja nende kasutusvaldkonnad, kes nendega töötavad.

ÕPPE -JA KASVATUSTE GEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS:

-oskab ennast tutvustada ja öelda oma vanust, kirjeldab iseennast, enda omadusi, iseloomu, huvisid jms;

-kirjeldab oma kodu, teab kodust aadressi, perekonnaliikmeid ja pere traditsioone;

-nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;

-nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;

-mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;

-oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;

-julgeb keelduda (ühis) tegevus (t) est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;

-kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;

-järgib isikliku hügieeni nõudeid, seahulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;

-suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;

-kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni, loomi;

-kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, kuu, aastaring;

-selgitada miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;

-selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;

-mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;

-kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, metsas, liikluses jm;

-teab, kuidas jalakäijana liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

KEEL JA KÕNE: 2-4a ja 5-7a.

EESMÄRGID:

Keele ja kõne valdkonna õppe ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- 1) tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- 2) suudab igapäevavestlust nii algatada kui jätkata;
- 3) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- 4) tunneb huvi lastekirjanduse vastu ja ärkab huvi tähtede ja kirjutamise vastu;
- 5) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavavalt reageerida;
- 6) valdab lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi;
- 7) oskab kõnes lühitekstiga oma mõtteid väljendada.

Valdkonna Keel ja kõne sisu:

- 1) hääldamine;
- 2) sõnava;
- 3) grammatika (lause ja vormistik);
- 4) tekst;
- 5) suhtlemine;
- 6) lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Lapsega suhtlemine igapäevastes mängudes, teadmiste omandamisel ja oma tegevuse kavandamisel. Keele, huule, näpümängud, mängulaulud, silbimängud, liisusalmid, häälikumängud, tähemängud.

Hääldamine:

2-3aastased

Laste sõnad erinevad häälduse poolest oluliselt täiskasvanu sõnadest, õpetaja peab jälgima ja suunama, et laps ebatäpselt öeldud sõnad õigesti kordaks. Nii kujuneb lapse jaoks kõnenäidis, mida hoolega jäljendada.

Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.

Lapsi ergutada harjutusi matkima, neis aktiivselt osalema.

Täpsustakse iga hääliku hääldamist eraldi, valides selleks jutte ja mängu milles on vaja matkida ettenähtud häälititsusi näit: äiutamist (ää-ää) mõminat (mõmm, -mõmm) tähest ja häälikust jm looma ja loodushääled.

Harjutused hääle kõrguse ja tugevuse reguleerimiseks, harjutused kõnehingamiseks.

4-5aastased

Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid 3-4 silbilisi sõnu.

Hääldab õigesti sageli kasutavaid võõrsõnu

Sooritab raskusteta hääldamisharjutusi.

5-6aastased

Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu

Hääldab õigesti enamikku mitmesilbilisi ja häälikuühendiga sõnu.

6-7a

Hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid.

Hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates sõnades.

Sõnavara:

Lapsele luuakse kõnekeskkond, sõnavara laiendamine, tegevuste, esemete, nähtuste ja nende omaduste nimetamine. Sõnamängud -sõnade moodustamine analoogia alusel: liitmine ja tuletamine, sõnade tähenduse täpsustamine.

Sõnavara kasutamisele üles ehitatud õppemängud

Sünonüümide kasutamine ehk sama lähedase tähendustega sõnade kasutamine oma kõnes. (jookseb-lippab-sibab, naerab -itsitab, nutab-tõnnib - jonnib jne)

Antonüümide ehk vastandtähendusega sõnade kasutamine oma kõnes, väljendid lühike-pikk, must-puhas, öö-päev, julge -arg.

Iseloomuomadusi ja hinnanguid väljendavate omadussõnade kasutamine oma kõnes (arg, kaval, ilus, igav, inetu jne)

Õppida kasutama tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps on ise kokku puutunud.

Kõikide sõnaliikide kasutamine (teigusõnad, nimisõnad, mäarsõnad, omadussõnad) Kasutada aja ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu.

Mäarsõnade kasutamine, aega väljendavaid nimisõnu kasutada : eile, täna, homme, hommik, päev, lõuna, õhtu, öö).

Omadussõnad, mis tähistavad suurust, värvust, kuju ja hästi tajutavaid tunnuseid.

Sõnavara üldistamine: (kuusk, tamm, mänd –puu)

2-3aastased;

Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.

Kasutab nimi –ja tegussõnu

Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike

Kasutab tegussõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud.

4-5aastased:

Mõistab ja kasutab kõnes nii üld –kui ka liiginimetusi (nt kuusk, mänd -puu ; kurg, tihane –linnud, objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, nokk jne), ning mõningaid liitsõnu (tutimüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja).

Nimi ja tegusõnade hulk on õpitud teemade raames täienenud.

Leiab ja kasutab lihtsamaid antonüüme.

5-6aastased:

Kasutab sõnu täpselt vastavalt tähendusele.

Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline)

Tunneb ja kasutab oma kõnes õpitud üldmõisteid.

Kasutab oma kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, õhtu, päev, öö

Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, kuri jne)

6-7aastased

Valdab suhtlemiseks piisavalt sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.

Kasutab oma kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu (eile, täna ,homme jne)

Tunneb ja kasutab täpselt erinevaid liigi –ja üldmõisteid, tegusõnu, arv –ja omadussõnu.

Selgitab kuulnud kujundliku väljendi (tuul ulub, vihm rabiseb aknale jne) tähendust oma sõnadega ja / või toob enda kogemusega seotud näiteid.

Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.

Kasutab õigesti aja ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt. vahel, kohal, otsas, jne)

Grammatika:

Lapsel hakkab kujunema lause ja lauses tulevad kasutusele sõnavormid. Kolmas eluaasta on kõige aktiivsem grammatika omandamise aeg.

2-3aastased;

Kasutab kõnes 3- sõnalist ja pikemat laiendatud lihtlauset.

Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme.

Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.

Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid ning õigesti tegusõna lihtmineviku vormi (nt sõitis, laulsid, mängisid).

Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma ja da tegevusnime (nt hakake mängima, ei taha mängida).

Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis, väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (emme oma, minu oma) asukoht emme siia; omadus, nuku katki, subjekti-objekti suhe emme anna nukk

4-5aastased;

Selles vanuse hakkab kujunema esmane tekstilooimeoskus ja täiskasvanu ärgitab last küsimuste abil jutustama 2-3 lausega oma käsilolevast või äsja lõpetatud mängust või tegevusest. Algatab ise aktiivset suhtlust.

Suhtleb aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.

Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausega.

Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (ja, siis, aga, kui jne).

Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.

Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid ning õigesti tegusõna lihtmineviku vormi (nt sõitis, laulsid, mängisid).

Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändvorme mitmuses nt. ilusatel lilledel, headel lastel.

5-6aastased:

Selles vanuses lapsele võivad valmistada raskusi pikad ja keerukad konstruktsioonid, mille mõistmine eeldab suuremat mahtu, laps hakkab ikka enam kasutama erinevaid liitlauseid.

Keerulisemate lausete kasutamist saab soodustada, moodustades pildi või tegevussituatsiooni alusel lause näidislausete järgi või lõpetades õpetaja poolt alustatud lauset.

Räägib oma kogemustest seotud lausetega, märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes.

Kasutab oma kõnes umbisikulist tegumoodi.

Moodustab enamus juhtudel õigesti ainsuse /mitmuse sise ja välikohakäände

Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur –suurem, kõige suurem).

6-7aastased:

Laps valdab erinevaid liht ja liitlausemalle. Täiskasvanu saab oma eeskujuga õpetada last lauseid muutma, alustades või lõpetades ise lauset.

Valdab suhtlemiseks piisavalt sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.

Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses.

Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (..sest..), tingimust (kui... ,siis),

Eesmärki (...,et...)

Oskab kasutada kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (niipalju lapsi)

Kasutab oma kõnes kõiki käände –ja pöördvorme ainsuses ja mitmuses.

Tegusõnade ma- ja da- tegevusnime kasutamine (nt hakkame mängima, ei taha mängida jne)

Tekst:

2-3aastased

Mõistab ja täidab lühikesi 2-4 sõnalist korraldusi tuttavas situatsioonis.

Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.

Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust tegevuse käigus 1 -2 lausungiga.

4-5aastased:

Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib mida tehti) 2-3 lausega.

Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast või muust nt. oma riietusest, toidust jne.

Annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute sidumata lausega.

5-6aastased.

Annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste ja korralduste abil, väljendades end peamiselt üksikute, seotud lausungitega.

Kirjeldab või jutustab oma sõnadega kuuldu teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste käitumist.

6-7aastased.

Jutustab olu-ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detailid.

Oskab selgitada mida hakkab tegema, millist mängu mängima, kirjeldab mängu käiku.

SUHTLEMINE

Jutustamine ja kuulamine: valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise ja liikluskasvatust.

Toetatakse lapse kõne arengut kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud)

Luuakse lapsele kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõneleda.

Laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga.

Jutustamine, rollimängudest osavõtt, lavastusmängud.

2-3aastased:

Laps hakkab kasutama oma kõnet peamise suhtlusvahendina, osaleb dialoogis, esitab ise küsimusi ja samas väljendab oma soove ja vajadusi, mis teda huvitab.

Laps kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid koos üksikute sõnadega.

Suhtlusoskust saab arendada ühistevustes

Laps suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal

Laps oskab vastata täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.

Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teadmine, küsimine, palve jne)

Laps kordab järgi 1-2 realist luuletust, liisusalme, jms või ütleb ka peast lihtsaid luuletusi

4-5aastased:

Suhtleb aktiivselt eakaaslastega koostevustes.

Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausungiga.

Moodustab õigesti lihtsamaid laadivahelduslikke sõnu.

Õpetada oma kõnes käändvorme harva esinevates funktsioonides; nt kohakäänded ajasuhtes väljendamine hommikust õhtuni, sügisest talveni jne kasutamine.

5-6aastased:

Kõige paremini areneb suhtlusoskus selles vanuses rollimängudes ja dramatiseeringutes, kus sõltuvalt rollist tuleb kasutada erinevaid suhtlustiili, intonatsiooni, suhtlemisstrateegiat

Liitlausega väljendada erinevaid tähenduslikke suhteid (kui ma toidu ära söön, siis hakkamängima; nt torn katki, sest keegi laps tegi;

Algatab ja jätkab dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal.

Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.

Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilte * ja annab edasi pildiseerial kujundatud sündmusi.

Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme ja luuletusi.

6-7aastased

Kuueaastane suhtleb meelsasti nii täiskasvanute ja, kui ka eakaaslastega; suhtlemine on aina rohkem suunatud teadmiste edastamisele ja saamisele. Laps jutustab meeleldi oma kogemustest ning kuulnud teksti ja vaadeldava pildi põhjal. Suhtlemist õpetades tuleb tähelepanu pöörata oskusele kuulata partnerit ning arendada teemat.

Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.

Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema muutusega.

Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.

Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuleb meelde eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).

Kasutab oma dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest.

LUGEMINE JA KIRJUTAMINE:

Sõnade järjekorra määramine lauses.

Häälikute eristamine ja nende järjekorra määramine sõnas, õppemängud

Silpide kokkulugemine;

Õpitakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seotult ja õppemängudes.

Mitmekesisatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jms.

Kirjaeeltööd, piltide värvimine püsides raamides.

Lastekirjandus

Pildi ja muinasjuturaamatute vaatamine, lehe keeramine ja pildi järgi jutustamine.

Ette lugeda ja jutustada lastele keelelt ja sisult eakohaseid tekste.

Luuletused, liisusalmid, vanasõnad, mõistatused.

Jutustada ja rääkida möödunud sündmustest 3-5 lausega.

Suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama.

Ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi,

Lavastusmängud ja ümberjutustus.

2-3aastased:

Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste .

Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest. (tass-kass, sall-pall, lill-til)

3-4aastased:

Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi ja pliiatsiga

Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.

Matkib lugemist ja kirjutamist kritseldades kriidi või pliiatsitega.

Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud häälimise abil kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.

5-6aastased:

Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades.

Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates , abivahendeid* kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.

Oskab määrata hääliku asukohta alguses, lõpus, keskel, häälikuühendita sõnas.

Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe -ja tänavanime sildid).

Oskab häälida oma eesnime tähti ja oskab kirjutada oma nime.

Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib ja parandab ettelugejat tuttava teksti puhul)

6-7aastased:

Nimetab ja kirjutab enamikku tähti

Oskab häälida oma nime ja kirjutab oma ees ja –perekonna nime

Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi

Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid

Häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.

Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri

Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll-kool; linna-lina; tibu-tippu)

Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut

Õppe ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps:

tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel;

- arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;

- saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida ;

- suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;

- jutustab pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;

- loeb peast luuletusi ja laule
- kasutab oma kõnes aktiivselt liitlauseid;
- kasutab oma kõnes kõiki käände -ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhte väljendamises (hommikust-õhtuni);
- valdab suhtlemiseks piisavalt sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeelehäälikuid;
- oskab kasutada kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu (eile, täna, homme);
- oskab oma kõnes kasutada õigesti aja ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, enne, hiljem, pärast);
- mõistab abstraktseid üldnimetusi õpi valdkondades (nt transport, elusolend, kehaosad, tähtpäevad jn);
- tunneb tähti ja veerib kokku 1-2 silbilisi sõnu kokku ,tunneb kirja-pildis ära mõned sõnad;
- häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühendita sõnu;
- nimetab ja kirjutab kõik tähti, oskab ise lihtsamaid sõnu kirjutada;
- kirjutamisel märgib õigesti 1-2- silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen koli);
- eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut;
- jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades abivahendeid (nt nööpe, klotse jms) sõnade arvu määramaks.

MATEMAATIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes;

Valdkonna matemaatika sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse eeldavad tulemused valdkonnas matemaatika:

Asjade maailm:

Rühmitamine ja järjestamine ,hulgad

2-3 aastased:

Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme nt sama värvi Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vm) järgi hulgaks Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks.

3-4 aastased:

Rühmitab esemeid kahe sarnase tunnuse alusel.

Paaride moodustamine (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrdselt.

Moodustab hulga öeldud arvu järgi või esemete järgi.

Võrdleb hulki (rohkem, vähem, võrdselt).

4-5aastased:

Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel.

Jaotab hulga osahulkadeks näidise või öeldud arvu järgi.

Võrdleb hulki paaridesse seades ning otsustab , mida on rohkem kui ja vähem kui.

5-6aastased:

Rühmitab esemeid nelja tunnuse alusel (jaotab hulga kaheks , neljaks , kaheksaks)

Moodustab etteantud hulgast 1-2 võrra suurema hulga

Võrdsustab antud erinevate esemete hulgad paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades.

6-7aastased:

Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust ja mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, kuju, värvus, otstarve, jne) alusel (nt. geomeetrilised kujundid ruudud, ringid , kolmnurgad või kasvukeskonna järgi puu– ja juurviljad)

Järjestab kuni viis eset pikkuse, laiuse, kõrguse, paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (pikem – lühem jne)

ARVUDE MAAILM

2-3aastased

Loendamine ja arvutamine:

Leiab erinevate asjade hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset (nt leia kolme palli hulgast kaks ühesugust palli või leia lillede hulgast üks punane lill)

Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemuse, vastab küsimusele mitu on?

Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks.

3-4aastased:

Moodustab uue suuruse (3-5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse.

Loendab viie piires ja tunneb arvude rida viieni.

4-5aastased:

Kasutab kuni viie eseme võrdlemisel sõnu, rohkem, vähem, võrdselt, ühepalju.

Laps kasutab järgarve kuni viieni eseme/ isiku positsiooni nimetamisel (mitmes?)

Tutvub arvudega 10-ni

5-6aastased:

Laps võtab vastavalt esitatud arvule õige koguse antud esemeid.

Laps moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel. (liidab –lahutab)

Laps loendab 12-piires, teab arvurida.

Laps oskab nimetada antud arvule eelnevat / järgnevat arvu.

Tunneb numbrimärki.

6-7 aastased:

Koostab etteantud hulga järgi vahendeid kasutades lihtsaid matemaatilisi jutukesi.

Mõtestab arvude rida 12-ni.

Liidab ja lahutab 5 piires erinevate vahendite abil ja kasutab matemaatilisi märke (+, - =)

Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1-12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

2-3aastased

Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema ja väiksema eseme.

Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike)

3-4aastased:

Suudab leida ja nimetada milline kahest eritüübilisest esemest on suurem- väiksem- pikem-lühem.

Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest on suuremale ja väiksemale

4-5aastased:

Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad, madalamad.

Järjestab esemeid (kõrgem - madalam)

Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

5-6aastased:

Järjestab kuni 5 eset suurustunnuste järgi.

Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad ja madalamad.

Hindab kaugust silma järgi.

Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.

6-7aastased

Eristab mängulises tegevuses mõõteühikuid (km, m, kg, 1euro, liiter- mahumõõt ja kasutab ja rakendab neid õigetel kasutusala del nt. poemängus, liikluse mängudes, arstimängudes, õues liivakastis liivaämbrite kaalumisel jne.

Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikke kokkulepitud mõõtevahenditega.

KUJUNDITE MAAILM

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid:

2-3aastased:

Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üksühese vastavuse teel (nt toppimismängud)

Kompimise – veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, ringi ja ruutu.

Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid (nt ringid).

3-4 aastased:

Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja jalutuskäikudel.

Koostab lihtsamat mustriid värvi, vormi või suuruse vaheldumisel kujundeid kasutades.

4-5aastased:

Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast keskkonnast.

Otsustab, kas kaks antud kujundit on sama –või erisugused ning kirjeldab nende kujundite erinevusi nurkade olemasolu, arvu kujundi suuruse ja värvuse alusel.

5-6aastased:

Moodustab erinevaid vahendeid kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi.

Koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta pilti.

6-7aastased:

Eristab ja leiab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest.

ORIENTEERUMINE RUUMIS:

2-3aastased

Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse ja peale.

3-4aastased:

Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal –all, ees –taga, minu ees, minu taga.

Suudab tuttavates ruumides üles leida nimetatud toad või kohad.

4-5aastased

Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes.

Määrab vasakult ja paremalt poolt.

5-6aastased:

Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu kõrval, ääres, vasakul, paremal.

Orienteerub toas ja õues juhendi järgi.

6-7aastased:

Leiab ja kirjeldab juhendamise järgi ja omandatud mõistete abil etteantud punkti tasapinnal (paberil, ruumis, õuealal, tuttavas ümbruskonnas).

ORIENTEERUMINE AJAS:

2-3aastased:

Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängides.(paneב nukud magama).

3-4aastased:

Eristab hommikut ja õhtut, kirjeldab tegevust.

Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel , vestluses)

4-5aastased:

Teab ööpäeva osi; hommik-päev-õhtu-öö.

Kirjeldab sündmusi ja tegevusi; eile, -täna -homme.

5-6aastased:

Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi

Eristab mõisteid kiiresti-aeglaselt, varsti-hiljem, kohe- pärast.

Nimetab kõik aastajad ning kirjeldab nende kogetavaid tunnuseid kodukohas ja laste tegevusi eri aastaegadel.

6-7aastased:

Nimetab kuude nimetusi ja teab oma sünnikuud.

Määrab seieritega kellal kellaega täistundides.

Suudab kõnes õigesti kasutada sõnu enne, praegu, hiljem, noorem, vanem (nt siduda inimese eluringiga)

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- 2) võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*;
- 3) teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke + , – , =;
- 5) koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- 6) järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- 7) rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- 8) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 9) oskab öelda kellaega täistundides;
- 10) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja -päeva;

- 11) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms);
- 12) eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

1 Liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna liikumine sisu:

- 1) kehalise kasvatusalased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinaatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- 7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- 13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

2 Kunstiõpetus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;

- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna kunst sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töösse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiad;
- 3) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
- 4) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 5) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- 6) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 7) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- 8) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

Muusikaõpetus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna muusika sisu

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;

- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne, Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.
Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:
  - 1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
  - 2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;
  - 3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
  - 4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
  - 5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
  - 6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
  - 7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
  - 8) liigub vastavalt muusika meeleolule;
  - 9) väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS:

- Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuse omadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse keskkonnas (mängu – ja õppevahendid, ruumid, õpetaja kasvatusmeetodid jm) ja rühma tegevuskavas.
- Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel. Erivajadustega lapse,
- sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutavad õpetajad, logopeed, psühholoog ja direktor.
- Erivajadustega laste arendustegevust planeerides ja läbi viies tuleb arvestada üldiste, spetsiifiliste, aga ka lapse individuaalsete iseärasustega ning tema lähema kasvukeskkonnaga.
- Erivajadustega laste arendustegevuses on kõige olulisem tugineda lapse arengulisele vanusele ja seada lapsele jõukohased eesmärgid
- Lapse arengumappi pidev täitmine ja selle analüüsimine võimaldab varakult välja selgitada võimaliku erivajaduse. Koostöös õpetajate, logopeedi, psühholoogi, valla sotsiaaltöötaja ja vanematega püütakse varajase sekkumisega tagada erivajadustega lapse võimetekohane areng, vajadusel suunatakse laps Lääne-Viru Õppenõustamiskeskuse erialaspetsialistide või maakonna lastepsühhiaatri juurde.
- Individuaalse arengukava koostavad õpetajad koostöös logopeediga psühholoogiga, eripedagoogiga ning vanematega lapsele, kellele erialaspetsialist / arst on kinnitanud vajaduse eriõppeks.
- Vajadusel suunatakse laps koolipikenduse saamiseks Lääne – Virumaa hariduslike erivajadustega laste nõustamiskomisjoni.
- Õpetajad ja töötajad on kohustatud andma teavet ametnikele, kelle pädevusse kuulub sotsiaaltöö või lastekaitseküsimused, kui on selgunud, et lapse kodune kasvukeskkond on ebarahuldav ja laps võib olla kehalise, emotsionaalse või seksuaalse väärkohtlemise ohver.

Koostöö lastevanematega

- Baseerub vastastikusel lugupidamisel, austusel, viisakusel, mõistmisel, usalduslikkusel
- Lasteaia õpetaja on töö ajal alati lapsevanemale kättesaadav
- Igakülgne arvestamine lapsevanema info ja ettepanekutega lapse huvides
- Vajadusel edastamine lapsevanemale lapse käitumise, vaimse ja füüsilise arengu, tervise kohta.
- Individuaalsed vestlused lastevanematega viia läbi lähtudes pedagoogilisest taktist, hoides pere probleeme ja saladusi endale.
- Vajadusel soovitab pöörduda erialaspetsialisti poole.
- Vähemalt üks kord aastas tutvustatakse lasteaiarühmade koosolekul õppeaasta tegevusplaane, üritustekava rühmas kehtivaid reegleid ja töö põhimõtteid, sõlmides kokkuleppeid lastevanematega koostööks.
- Õppetöö korraldamisel austada perede huve ja eelistusi.
- Stendidel kajastada tähtsam info rühma tegevuse kohta, tutvustada lastevanematele laste töid.